МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національна політика щодо цифрової трансформації та штучного інтелекту у сфері вищої освіти

Забезпечення якості вищої освіти в Україні в контексті європейської інтеграції та воєнного стану: виклики та перспективи

Олег Шаров, Марина МРУГА, директорат вищої освіти та освіти дорослих, HERE

10 листопада 2026 р., м. Київ

НЕВПИННИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ

- Розподіл праці на ручну та розумову створив підвалини людської цивілізації
- Механізація, згодом автоматизація звільнили людей від рутинної ручної праці і відкрили шлях до перетворення професій розумової праці в масові
- Інформатизація, цифровізація, роботизація, згодом ШІ звільняють від рутинної інтелектуальної праці і не збираються зупинятись на цьому

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК УСТАЛЕНІ ПОЛІТИКИ

- Цифровізація змінила роботу для викладача, навчання для студента і роботу для менеджера ЗВО
- Цифрові технології уможливили дистанційний вступ та дистанційний формат денного навчання
- Цифрова трансформація (великі дані, ШІ далі буде) глибоко змінює філософію освітнього процесу

ЩО ЗМІНИЛА ПОЯВА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТА?

- Людство втратило монополію на створення інтелектуального продукту (чи втратило лідерство?)
- Треба навчатись синергетичній співпраці: креатив людини + титанічні обчислювальні можливості ШІ
- Межа між синергетичною співпрацею людини з ШІ та їх конкуренцією є дуже умовною
- ШІ має бути безпечним, у професійній діяльності та за її межами безпечність може бути різною

ВТРАТИЛИ АКТУАЛЬНІСТЬ

- Запам'ятовування і відтворення довідкової інформації
- Шаблонне письмо: типові листи, довідки, огляди, стислі викладі документів
- Первинна обробка даних: зведення, класифікація, переклад стандартних текстів
- Пошук як навичка «знати, де лежить»
- Для освіти: завдання на відтворення і реферат як форма контролю

ВТРАТИЛИ МАСШТАБНІСТЬ ЗАДАЧІ

- Аналітична підготовка матеріалів: першу версію робить ШІ, людина фіналізує і приймає ризики
- Первинна експертиза документів і нормоконтроль
- Переклад (щонайменше письмовий і послідовний): його замінює редагування
- Консультування з типових питань
- Для випускників закладів освіти: стає значно менше роботи початкового рівня (junior) у багатьох секторах

ЗСУВ ПРІОРИТЕТІВ - 1

- Постановка задачі і точне формулювання питання (природною мовою), готовність ітеративно уточнювати
- Експертна перевірка як навичка: розпізнати помилку ШІ, яку модель подає впевнено і навіть агресивно
- Глибоке предметне знання і розуміння, без яких експертна перевірка неможлива
- Критичне мислення, робота з джерелами, оцінка достовірності, фактчекінг

ЗСУВ ПРІОРИТЕТІВ - 2

- Логічне і зрозуміле судження, яке можна пояснити, і відповідальність за рішення (правова та етична)
- Міждисциплінарний синтез і розуміння контексту на інтуїтивному рівні, що потребує широкої освіченості
- Комунікація, переговори, робота з людьми, робота з дітьми, взагалі тип діяльності: людина-людина
- Здатність перенавчатися впродовж життя і змінювати професії в міру їх досить швидкого застарівання

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

- Скорочується потреба у посадах початкового рівня (junior), які дають досвід для професійного зростання
- Компрометуються письмові форми звітності та контролю знань, які виконуються самостійно
- Здебільшого втрачає сенс підготовка до посад початкового рівня (крім моделі: людина – людина)
- Доступ до висхідної інформації демократизується, що знецінює роль викладача як передавача знань

РОЛЬ ДЕРЖАВИ

- Держава задає рамку: цінності ЄПВО, ESG, законодавство про освіту й академічну доброчесність
- ЗВО ухвалюють власні правила щодо ШІ в межах автономії та внутрішньої системи забезпечення якості
- МОН, ДСЯО, НАЗЯВО узагальнюють практику і розробляють рекомендації для ЗВО щодо ШІ
- Орієнтир — Регламент ЄС про ШІ: найбільший ризик несе використання ШІ при вступі та оцінюванні знань

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

- Розвивати університетські регламенти, з яких пізніше буде сформульоване нове національне законодавство
- Формувати у здобувачів освіти унікальні набори компетентностей (більше міждисциплінарності, індивідуальних освітніх траєкторій, академічної мобільності, спільних і подвійних дипломів, реальної дистанційної освіти)
- Не толерувати академічну недоброчесність

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО

- Позитивно і конструктивно використовувати ШІ в освітньому процесі, не боятись самим і привчати до систематичного використання здобувачів освіти
- Вчити студентів розглядати ШІ як спарінг-партнера, робити несподівані ходи і демонструвати креативність
- Підготовка має виводити випускника вище за посади початкового рівня, а досвід початкового рівня він має набути (нехай віртуально) вже під час навчання

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО - 2

- Змістити наголос в оцінюванні письмових робіт на їх усне обговорення, взагалі відмовитись від рефератів, можливо зменшити кількість складових оцінювання, зосередившись на якості та доброчесності
- На практичних заняттях обговорювати отримані студентами результати до загального їх розуміння
- На лекціях надавати студентам посилання (QR коди) на короткі фрагменти предметної інформації

ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ ШІ

- Ключові результати навчання перевіряти тільки наживо, решту — з дозволеним ШІ
- Оцінювати процес, а не лише продукт: чернетки, історія змін, рефлексія
- Кожна письмова робота — з коротким усним захистом
- Завдання на локальних даних, реальних кейсах
- Зовнішнє оцінювання з відеоспостереженням, проктором і заходами кібербезпеки

ПРАВИЛА ДОБРОЧЕСНОСТІ

- Використання ШІ не є порушенням саме по собі; порушення — видати згенероване за власне
- Для кожного завдання — допустимий рівень ШІ; студент декларує використання
- Детектори ШІ не є доказом (принаймні наразі): вони можуть давати хибні спрацювання
- Наукові праці: ШІ не автор, використання декларується, генерувати дані заборонено

ЯКІСТЬ І АКРЕДИТАЦІЯ

- Політика щодо ШІ — частина внутрішньої системи забезпечення якості (ESG 1.1, 1.3, 1.7)
- Докази: політика ЗВО, рівні ШІ в силабусах, оновлене оцінювання, опитування студентів
- Вплив вимірювати за результатами навчання, випадками порушень, думкою студентів
- Правила ухвалювати разом зі студентським самоврядуванням

РІВНИЙ ДОСТУП І ВРАЗЛИВІ ГРУПИ

- ШІ дозволено в оцінюванні — доступ однаковий для всіх або лише безкоштовні функції
- Проти цифрового розриву: інституційні ліцензії, спільні закупівлі, Еразмус+
- ВПО та вразливі групи: ШІ підтримує, але не замінює куратора і психолога
- Персональні дані студентів — не в публічні сервіси ШІ

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

ГОТОВИЙ ВІДПОВІСТИ НА ВАШІ ЗАПИТАННЯ

При підготовці презентації та відповідей на питання використовувався штучний інтелект (модель Claude Opus 5.5)

КОНТРОЛЬ І ОЦІНЮВАННЯ · ПИТАННЯ 1–9

- Як відрізнити роботу студента від згенерованої? Надійно — ніяк; тому змінюємо завдання, а не шукаємо порушника (7, 8)
- Двоколійна модель: наживо — ключові результати навчання; з ШІ — завдання, де оцінюється вміння ним користуватися (2–5)
- Дистанційний формат: синхронна усна частина з камерою важить більше, ніж прокторинг письмового тесту (6)
- Самостійна і практична робота: менше «написати текст», більше «проаналізувати, перевірити, обґрунтувати, захистити» (9)
- Менше складових оцінювання, але кожна — з елементом особистої присутності (1)

ЯКІСТЬ І АКРЕДИТАЦІЯ · ПИТАННЯ 10–12

- ESG не переписуються під ШІ — вони застосовуються до нових практик (10)
- Критерії акредитації — компетенція НАЗЯВО; докази: політика ЗВО, силабуси, форми оцінювання, участь студентів (11)
- Типові помилки: тотальна заборона, ставка на детектори, правила без участі студентів і викладачів, не проведено навчання викладачів (12)
- Вплив на якість: динаміка результатів навчання, випадки порушень, опитування студентів і роботодавців (12)

ДОБРОЧЕСНІСТЬ · ПИТАННЯ 13–19

- Шкала дозволеності: без ШІ → планування → співпраця з редагуванням → повне використання → дослідження з ШІ (14)
- ChatGPT сам по собі не порушення; порушення — приховане використання або всупереч правилам завдання (15)
- Дисертації і статті: ШІ не автор; декларування; повна відповідальність автора; заборона генерувати дані або їх декларування як згенерованих (16)
- Фахові видання: рецензенти й редактори не завантажують рукописи в публічні сервіси ШІ — конфіденційність (18)
- Невеликий заклад: політика на 2–3 сторінки, шкала, декларація, усний захист, семінар для викладачів (19)

ЕТИКА І ЛЮДЯНІСТЬ · ПИТАННЯ 20–24

- Рекомендації експертів HERE і TAM — очікуваний результат воркшопу 11 листопада (20)
- Інституційне регулювання: стратегія ЗВО → політика в системі якості → правила в силабусі → декларація студента (21)
- ВПО: ризики ізоляції, емоційної залежності, дезінформації — ШІ як підтримка, не заміна людського контакту (22)
- ШІ — спарінг-партнер: студент спершу формулює власну позицію, потім перевіряє її і сперечається з ШІ (23, 24)

РІВНИЙ ДОСТУП · ПИТАННЯ 25, 30

- Якщо ШІ дозволено в оцінюванні — однаковий доступ для всіх або завдання лише на безкоштовних функціях (30)
- Інституційні та групові ліцензії, проєкти Еразмус+, партнерства з європейськими університетами (25)
- Відкриті моделі та освітні ліцензії постачальників — альтернатива дорогим підпискам (25)
- Головне — не інструмент, а вміння ним користуватися; цього навчають і на безкоштовних версіях (25, 30)

ВИКЛАДАЧІ І СТУДЕНТИ · ПИТАННЯ 26–29

- Роль викладача не зникає, а змінюється: від передавача знань до дизайнера навчання, експерта і наставника (27)
- Підготовка занять: варіанти завдань, кейси, рубрики, чернетки зворотного зв’язку — з обов’язковою перевіркою (29)
- «Легально» — інструменти за інституційними ліцензіями, без завантаження персональних даних студентів (28)
- Студентське самоврядування — у робочій групі з правил щодо ШІ та в їх щорічному перегляді (26)